

# ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีมรรยาทนายความ ในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อ<sup>1</sup>

พลกษาดิ แก้วกระโทก<sup>2</sup>

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีมรรยาทนายความในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ พ.ศ.2546 และข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีมรรยาทนายความ พ.ศ.2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีความก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ดิกด็อก (TikTok) ยูทูบ (YouTube) ไลน์ (Line) เป็นต้น ได้เปิดโอกาสให้การสื่อสารและการแสดงความคิดเห็นเป็นไปอย่างเสรีและเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งรวมถึงการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีความที่อยู่ในความสนใจของสังคม แม้ว่าทนายความจะมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองไว้ แต่การใช้สิทธิแสดงความคิดเห็นมีทั้งแง่บวกและแง่ลบ โดยในด้านแง่บวก การแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อสามารถช่วยให้ประชาชนเข้าใจประเด็นทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้ดีขึ้น เป็นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สังคม ส่วนในด้านแง่ลบ การแสดงความคิดเห็นที่ไม่เหมาะสมและการกระทำที่แอบแฝงของทนายความบางรายอาจก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ใช้โอกาสในการออกสื่อเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว มีการโฆษณาอวดโอ้ตนเอง จนถูกสังคมเรียกว่า “ทนายหิวแสง” เพราะถือว่าเป็นการแสวงหาดีความโดยมิชอบหรือเป็นการชักชวนให้ผู้อื่นมอบคดีให้ว่าความ เป็นพฤติกรรมที่ทนายความพยายามติดต่อหรือชักชวนผู้ที่อาจตกเป็นคู่ความในคดี เพื่อรับว่าความ ให้โดยมิได้รับการร้องขอ นอกจากนี้ ยังมีการแสดงความคิดเห็นที่อาจละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอื่นเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับของคดี เผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคล หรือใช้ถ้อยคำที่รุนแรงในการวิพากษ์วิจารณ์คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องโดยพฤติกรรมเหล่านี้ล้วนขัดต่อจรรยาบรรณวิชาชีพและข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาทนายความ<sup>3</sup> อีกทั้งยังส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของวิชาชีพทนายความทำให้สังคมขาดความ

---

<sup>1</sup>บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีมรรยาทนายความในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลิล สิริพิฑูร และอาจารย์ ดร. พิรพงศ์ จงไพศาลสกุล

<sup>2</sup>นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<sup>3</sup>พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528

เชื่อมั่นในการทำหน้าที่ของทนายความ ซึ่งตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพทนายความ โดยกำหนดให้มีสภาทนายความทำหน้าที่ควบคุมมรรยาททนายความและช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อกลั่นกรองและควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพให้อยู่ในมรรยาทอันดีงาม<sup>4</sup> การมีข้อบังคับสภาทนายความและองค์กรควบคุมมาตรฐานของทนายความที่เข้มแข็งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน และด้านกระบวนการยุติธรรมที่ทนายความมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมและนำเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลอย่างครบถ้วน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม<sup>5</sup>

วิชาชีพทนายความเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องว่ามีเกียรติสืบต่อกันมาช้านาน นับแต่วาระแรกของวิชาชีพนี้ได้ก่อกำเนิดขึ้น ความหมายของคำว่า “วิชาชีพอันมีเกียรติ” นี้ เป็นความหมายที่มุ่งเกื้อหนุนผลงานของทนายความโดยตรง เพราะทนายความได้อุทิศตนให้แก่การศึกษาค้นคว้าวิชากฎหมายโดยตลอดเวลาเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในอันที่จะค้นหาความจริงให้เป็นที่น่าประจักษ์ ซึ่งซ่อนอยู่เบื้องหลังของข้อพิพาททั้งปวงของคู่กรณี การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดี ความประพฤติอันถูกต้องดีงามเพื่อให้การดำรงตนหรือการประกอบอาชีพให้เป็นไปเพื่อประโยชน์อันชอบธรรม ทั้งของตนเอง ครอบครัว สังคม และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ฉะนั้น ไม่ว่าการดำรงตนในฐานะใด ตำแหน่งใด หน้าที่ใด หรือการประกอบอาชีพใด ทุกคนจะต้องมีจริยธรรมในการดำรงตนตามตำแหน่งหน้าที่และการปฏิบัติกิจการงานตามอาชีพของตน เพื่อให้ประเทศชาติและสังคมมีความสุขเรียบร้อย หลักจริยธรรมจึงเป็นคุณธรรมพื้นฐานของชีวิตและการประกอบกิจการงานของทุกคนให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความถูกต้องชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญและการประกอบอาชีพ<sup>6</sup>

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีมรรยาททนายความในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อพบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น การกระทำของทนายความที่แสดงความคิดเห็นทางคดีผ่านสื่อ หากเป็นการกระทบหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลย่อมถือเป็นการกระทำที่เสื่อมเสียต่อเกียรติศักดิ์และศักดิ์ศรีของวิชาชีพทนายความ<sup>7</sup> ย่อมขัดต่อข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 18 ที่ห้ามมิให้ทนายความประพฤติดนัยเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีหรือเสื่อมเสียต่อเกียรติคุณของทนายความอันเป็นการประพฤติดิฉิมมรรยาททนายความตามที่กำหนดใน

<sup>4</sup>คณะกรรมการมรรยาททนายความและคณะทำงานส่งเสริมและประสานงานสอบสวนคดีมรรยาททนายความ, **จริยธรรม และมรรยาททนายความ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2544), หน้า 24.

<sup>5</sup>ธานินทร์ กรวิเชียร, **วิชาชีพกฎหมาย**, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 145.

<sup>6</sup>มารุต บุญนาค, **วิชาว่าความและมรรยาททนายความ**, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2561), หน้า 523.

<sup>7</sup>ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ.2529

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528<sup>8</sup> การแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อ แม้จะเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็มีขอบเขตจำกัด หากนำไปสู่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ชื่อเสียงเกียรติยศหรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายย่อมเป็นการกระทำที่มีขอบซึ่งอาจเป็นความผิดทางแพ่งและอาญารวมทั้งขัดต่อหลักจริยธรรมและศีลธรรมอันดีของสังคมอันทำให้เกิดความเสียหายของวิชาชีพทนายความเสื่อมเสียไปด้วย

และนอกจากนี้ การแสดงความคิดเห็นของทนายความที่ขาดความเป็นกลาง เลือกข้างปิดบังข้อเท็จจริงบางส่วนหรือใช้ถ้อยคำรุนแรง ขู่ข่ม โ้อวด ข่มขู่ขัดต่อหลักจรรยาบรรณวิชาชีพและศีลธรรมอันดีของสังคม อาจทำให้กระบวนการยุติธรรมเสียความน่าเชื่อถือ กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมและเป็นการฝ่าฝืนต่อข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ ข้อ 18 และพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ซึ่งสภาทนายความอาจลงโทษตามความร้ายแรงแห่งพฤติกรรมตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือนไปจนถึงเพิกถอนใบอนุญาตทนายความแบบถาวรตามแบบอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาในบางมลรัฐ และประเทศญี่ปุ่นโดยพิจารณาถึงความร้ายแรงของพฤติกรรมนั้นๆ และต้องกำหนดข้อห้ามในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อให้เด็ดขาด<sup>10</sup>

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 17 มีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันมิให้ทนายความใช้การโฆษณาในลักษณะโอ้อวดเป็นเชิงชักชวน เพื่อแสวงหาลูกค้าเพื่อให้มาว่าจ้างตนเป็นทนายความซึ่งในยุคสมัยที่บัญญัติข้อบังคับนี้ การโฆษณามักจะอยู่ในรูปแบบของการประกาศทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือป้ายโฆษณาเป็นหลัก ความไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุมเกี่ยวกับการโฆษณาจึงอาจทำให้ทนายความเกิดความลังเลใจในการให้ข้อมูลแก่สื่อหรือแสดงความคิดเห็นทางกฎหมาย เพราะเกรงว่าจะถูกตีความว่าเข้าข่ายเป็นการโฆษณาแสวงหาลูกค้า ทั้ง ๆ ที่นอกจากจะเป็นหน้าที่ของทนายความในการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนแล้ว การสื่อสารของทนายความยังเป็นกลไกหนึ่งในการตรวจสอบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมด้วย ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติหรือปรับปรุงข้อบังคับให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นว่า การแสดงความคิดเห็นทางคดีในลักษณะใดจะเข้าข่ายเป็นการโฆษณาที่ไม่เหมาะสม เพื่อให้ทนายความสามารถสื่อสารได้อย่างเหมาะสมโดยไม่ละเมิดจริยธรรมวิชาชีพ การแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อยังอาจนำไปสู่ปัญหาการเปิดเผยข้อมูลในคดีโดยไม่เหมาะสมอีกด้วย ทั้งยังอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

<sup>8</sup>จิตติ ดิงศภัทย์, *หลักวิชาชีพนักกฎหมาย*, พิมพ์ครั้งที่ 14 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2566), หน้า 46.

<sup>9</sup>ณาริพ ทองรวีวงศ์, *คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล*, พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2566.

<sup>10</sup>คณะกรรมการมรรยาททนายความ คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานคดีมรรยาททนายความ สภาทนายความ, *คู่มือการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ*, (กรุงเทพมหานคร:บริษัท บพิตรการพิมพ์ จำกัด, 2548), หน้า 91.

ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ.2529 ข้อ 12 กำหนดข้อห้ามสำหรับทนายความในการกระทำการอันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกค้า ทว่าเป็นการระบุในลักษณะทั่วไป ดังนั้น ข้อบังคับมรรยาทดังกล่าวจึงควรกำหนดแนวทางเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าการเปิดเผยข้อมูลทางคดีในลักษณะใดที่จะไม่เหมาะสมและอาจเป็นการเสื่อมเสียประโยชน์ของลูกค้าหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะช่วยให้นักทนายความทราบขอบเขตที่พึงระวังในการให้ข้อมูลกับสื่อแล้ว ยังเป็นหลักประกันให้ลูกค้าและประชาชนมั่นใจได้ว่าสิทธิและข้อมูลส่วนตัวของตนจะได้รับการคุ้มครองตามหลักจริยธรรมวิชาชีพอีกด้วย

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการดำเนินคดีมรรยาททนายความ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 โดยเฉพาะมาตรา 65 ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนมรรยาททนายความ จะพบว่ามีแนวโน้มไม่แน่นอนในสองประเด็นหลัก ได้แก่ จำนวนกรรมการสอบสวน และระยะเวลาในการดำเนินการ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในการดำเนินคดีมรรยาททนายความโดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อ

ในประเด็นแรก มาตรา 65 กำหนดเพียงให้มีการแต่งตั้งทนายความ “ไม่น้อยกว่า 3 คน” เป็นคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการแต่งตั้งกรรมการได้ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป โดยไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนของจำนวนกรรมการสอบสวน ความไม่แน่นอนนี้อาจนำไปสู่ความไม่สม่ำเสมอและไม่มีมาตรฐานในการพิจารณาคดี การกำหนดลงโทษ และความได้เปรียบเสียเปรียบ

ในประเด็นที่สอง มาตรา 65 ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวนที่ชัดเจน การขาดกรอบเวลาที่แน่นอนนำไปสู่ความล่าช้าในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อเพราะความล่าช้าย่อมก่อให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรง เนื่องจากความคิดเห็นที่เป็นปัญหายังคงแพร่กระจายและสร้างผลกระทบต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่การสอบสวนยังไม่แล้วเสร็จ ความไม่แน่นอนของระยะเวลาในกระบวนการยังอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีและการได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม ทนายความผู้ถูกกล่าวหาต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนเป็นระยะเวลานาน ซึ่งสร้างความกดดันที่ไม่จำเป็น รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือในการประกอบวิชาชีพ

ความไม่แน่นอนในจำนวนกรรมการและระยะเวลาอาจทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการคดี ส่งผลให้เกิดการสะสมของคดีที่ยังไม่ได้รับการพิจารณา สร้างภาระงานที่เพิ่มขึ้นและนำไปสู่ความล่าช้าในการดำเนินการโดยรวมระบบการพิจารณาคดีมรรยาททนายความของประเทศไทยและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันในหลายด้าน ในประเทศไทยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาพทนายความ โดยมีคณะกรรมการมรรยาททนายความที่ได้รับการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาพทนายความ คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและกรรมการมรรยาททนายความอื่นอีกไม่น้อยกว่า 7 คนตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี ทำหน้าที่พิจารณาคดีมรรยาททนายความทั่วประเทศโดยใช้ระบบไต่สวนเป็นหลัก เมื่อมีการร้องเรียนเข้ามาคณะกรรมการสอบสวนจะทำการสอบสวนเบื้องต้นก่อนที่จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการมรรยาทพิจารณาระยะเวลาในการ

พิจารณาโดยเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 3-6 เดือนและผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งไปยังสถานายกพิเศษได้ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

ประการที่สี่ ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษทนายความที่กระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 บทลงโทษทางมรรยาททนายความเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมมาตรฐานจริยธรรมของทนายความ ซึ่งต้องมีความเหมาะสมและได้สัดส่วนกับความผิด ทั้งนี้ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มาตรา 52 กำหนดโทษไว้ 3 สถาน ได้แก่ ภาคทัณฑ์ ห้ามทำการชั่วคราว และลบชื่อออกจากทะเบียน ซึ่งอาจขอกลับเข้ามาได้เมื่อพ้น 5 ปี ตามมาตรา 71 ถือว่ามีความยืดหยุ่นพอสมควร แต่อาจยังไม่เพียงพอหรือไม่ได้สัดส่วนที่จะยับยั้งการกระทำผิด โดยเฉพาะการแสดงความเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่อในลักษณะไม่เหมาะสม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่มีระดับโทษที่หลากหลายกว่าไทย และมีการเพิกถอนใบอนุญาตทนายความแบบถาวรสำหรับการกระทำผิดร้ายแรงหรือซ้ำซากเพื่อปกป้องประโยชน์ของลูกความ รักษามาตรฐานวิชาชีพ และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมายโดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับการรักษาเกียรติภูมิของวิชาชีพเป็นอย่างมาก ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีบทลงโทษการเพิกถอนใบอนุญาตทนายความแบบถาวรแม้จะถูกลบชื่อแล้วก็ยังสามารถขอกลับเข้ามาเป็นทนายความใหม่ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของเจตนารมณ์ในการควบคุมมาตรฐานทางวิชาชีพ

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการปราศจากบทลงโทษขั้นเด็ดขาดอาจทำให้ทนายความบางส่วนไม่เกรงกลัวต่อการกระทำผิด ดังนั้น ระบบลงโทษทนายความที่กระทำความผิดมรรยาททนายความของประเทศไทยจึงควรมีการพิจารณาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อธำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์และศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพกฎหมายอย่างแท้จริง

ประการที่ห้า ปัญหาเกี่ยวกับการขาดจากการเป็นทนายความเนื่องจากคณะกรรมการมรรยาททนายความ หรือคณะกรรมการสภาพทนายความ หรือสถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความมีคำสั่งให้ลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความโดยมีผลในทันที

การลงโทษลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนโดยให้มีผลทันที แม้จะมีความจำเป็นเพื่อรักษามาตรฐานและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ แต่ก็ส่งผลกระทบต่อทนายความผู้ถูกลงโทษ ทั้งในแง่การประกอบอาชีพความน่าเชื่อถือตลอดจนคดีที่กำลังดำเนินการอยู่อาจเป็นการลงโทษที่เกินสมควรและไม่ได้สัดส่วนกับความผิด ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) เพราะไม่เปิดโอกาสให้แก้ตัวหรือปรับปรุงตัวแม้จะเป็นความผิดเพียงเล็กน้อย นอกจากนี้ การถูกตัดสิทธิประกอบอาชีพในทันทีอาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของทนายความอย่างมาก ทั้งความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง ซึมเศร้าจนนำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิตและยังส่งผลกระทบต่อวงกว้างไปถึงครอบครัวของเขาด้วย ทั้งในแง่รายได้ ฐานะความเป็นอยู่ ซึ่งอาจเกิดความไม่เป็นธรรม หากทนายความผู้นั้นเป็นเพียงคนธรรมดาที่พลั้งพลาดไป เมื่อเทียบกับกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น แม้จะมีการลงโทษถึงขั้นเพิกถอนใบอนุญาตเช่นกัน แต่ล้วนกำหนดช่วงระยะเวลาให้ทนายความสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์ก่อนที่จะบังคับใช้โทษจริง ซึ่งถือเป็นการคุ้มครอง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมของทนายความ และสร้างความสมดุลกับการรักษาจริยธรรมของวิชาชีพ การลงโทษโดยให้มีผลทันทีอาจเปิดช่องให้มีการใช้อำนาจโดยมิชอบได้ หากกระบวนการสอบสวนยังมี ข้อบกพร่องหรือผู้มีอำนาจลงโทษมีอคติ ต้องการกลั่นแกล้งทนายความคนใดคนหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เกิดความ ไม่เป็นธรรมได้ง่าย

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงระบบการลงโทษทนายความให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสม กับความผิดและเปิดโอกาสให้ทนายความสามารถชี้แจงหรืออุทธรณ์ได้ก่อนที่จะมีการลงโทษจริง ตามแบบ อย่างของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างความเชื่อมั่นในระบบยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

ประการที่หก ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทนายความในคดีมรยาตตามคำสั่งของสภานายกพิเศษ แห่งสภาทนายความโดยไม่รอคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลปกครองอันถึงที่สุดก่อน แม้พระราชบัญญัติ ทนายความ พ.ศ. 2528 จะให้อำนาจสภาทนายความในการพิจารณาโทษผู้ประพฤติผิดมรยาตได้ แต่การ ใช้อำนาจดังกล่าวโดยไม่รอการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายจากศาลปกครองย่อมไม่เหมาะสมและ ไม่เป็นธรรม การลงโทษทนายความโดยสภานายกพิเศษถือเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งต้องอยู่ภายใต้หลัก ความชอบด้วยกฎหมาย หลักความได้สัดส่วน และหลักความเป็นธรรม ซึ่งในการใช้อำนาจการลงโทษทันที โดยไม่รอคำพิพากษาของศาลปกครองอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิของทนายความผู้ถูกลงโทษได้ นอกจากนี้ แม้ผู้ถูกลงโทษจะมีสิทธินำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครองได้<sup>11</sup> แต่การที่คำสั่งลงโทษมีผลบังคับก่อน ย่อมไม่เป็นธรรมเพราะหากศาลปกครองวินิจฉัยและมีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่นในภายหลัง แต่ความเสียหาย ได้เกิดขึ้นแล้วซึ่งจะกลับไปแก้ไขไม่ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกาและ ประเทศญี่ปุ่นจะเห็นว่าต่างเน้นการให้หลักประกันความเป็นธรรมแก่ทนายความโดยเปิดโอกาสให้มีการ อุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งลงโทษและให้คำสั่งลงโทษมีผลต่อเมื่อกระบวนการอุทธรณ์เสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งแตกต่าง จากกรณีของประเทศไทยที่ให้คำสั่งลงโทษมีผลทันที

ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรมีการปรับปรุงกระบวนการให้ทนายความสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ได้อย่างเต็มที่ และให้การลงโทษมีผลบังคับเมื่อคำสั่งเป็นที่สุดแล้วเท่านั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม สอดคล้องกับแนว ปฏิบัติสากล และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบยุติธรรมของประเทศไทย อย่างไรก็ตามศาลปกครองก็ยังมี บทบาทสำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งลงโทษ และระงับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ชั่วคราวโดยการสั่งทุเลาการบังคับตามคำสั่งได้ ซึ่งถือเป็นกลไกที่ช่วยคุ้มครองสิทธิของทนายความผู้ถูกลงโทษได้ระดับหนึ่งในช่วงการพิจารณาคดี

ดังนั้น เพื่อให้การการดำเนินคดีมรยาตทนายความในการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความ ผ่านสื่อเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม รวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ผู้ศึกษาจึงมี ข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรยาต

<sup>11</sup> ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีมรยาตทนายความ พ.ศ.2546

ทนายความ พ.ศ. 2529 ยังไม่ครอบคลุมถึงการแสดงความคิดเห็นทางคดีโดยทนายความผ่านสื่ออันกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2566 มาตรา 27 และมาตรา 79 หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรืออาจเป็นการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมหรือเป็นการดูหมิ่นศาลได้ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิชาชีพทนายความต่อสภาทนายความ

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ใหม่เป็นว่า ข้อ... “ห้ามทนายความแสดงความคิดเห็นทางคดีความที่ตนเองไม่ได้รับเป็นทนายความผ่านสื่อต่าง ๆ หรือยอมให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็นทางคดีผ่านสื่อต่างๆ”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความ ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ในหมวด 4 เดิมข้อ 17 บัญญัติไว้ว่า “...ห้ามทนายความประกาศหรือยอมให้ผู้อื่นประกาศโฆษณาใด ๆ ดังต่อไปนี้

(1) อัตราค่าจ้างว่าความ หรือแจ้งว่าไม่เรียกค่าจ้างว่าความเว้นแต่การประกาศโฆษณาของทนายความเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายซึ่งดำเนินการโดยสภาทนายความเอง หรือโดยสถาบัน สมาคม องค์กรหรือส่วนราชการใดที่เกี่ยวข้องหรือ

(2) ชื่อ คุณวุฒิ ตำแหน่ง ถิ่นที่อยู่ หรือสำนักงาน อันเป็นไปในทางโอ้อวดเป็นเชิงชักชวนให้ผู้มีอรรถคดีมาหาเพื่อเป็นทนายความว่าต่าง หรือแก้ต่างให้ เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิหรืออื่น ๆ ดังกล่าวตามสมควรโดยสุภาพ...”

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 17 บรรทัดท้ายเป็นว่า “การแสดงความคิดเห็นทางคดีผ่านสื่อต่างๆ ให้ถือเป็นการโฆษณาหรือการกระทำเพื่อชักชวนผู้มีอรรถคดีหรือผู้ว่าจะมีอรรถคดีมาว่าจ้างด้วย เว้นแต่การให้ข้อมูลทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยไม่ได้ระบุถึงคดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ ทนายความต้องไม่โฆษณา ยอมให้ผู้อื่นโฆษณา แสดงความคิดเห็นทางคดีผ่านสื่อ หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการชักชวนให้ผู้มีอรรถคดีมาว่าจ้าง”

ส่วนปัญหาการทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความซึ่งเดิมตามข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 12 กำหนดไว้ว่า “กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้อันอาจทำให้เสื่อมเสียประโยชน์ของลูกความ

(1) จงใจขาค้นด หรือทอดทิ้งคดี

(2) จงใจละเว้นหน้าที่ที่ควรกระทำอันเกี่ยวแก่การดำเนินคดีแห่งลูกความของตนหรือปิดบังข้อความที่ควรแจ้งให้ลูกความทราบ

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ข้อ 12 โดยเพิ่มว่า “... (3) แสดงความคิดเห็นทางคดีที่ตนรับเป็นทนายความผ่านสื่อต่าง ๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากลูกความเป็นลายลักษณ์อักษร...”

3. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการดำเนินคดีมรรยาททนายความ ผู้ศึกษาเห็นว่า เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 65 บัญญัติไว้ว่า “...เมื่อได้รับคำกล่าวหาตามมาตรา 64 บรรทัดหนึ่ง หรือ

เมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงาน อัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาท ทนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวนมรรยาททนายความผู้ใดให้คณะกรรมการมรรยาท ทนายความ แต่งตั้งทนายความไม่น้อยกว่าสามคนเป็นคณะกรรมการสอบสวน ทำการสอบสวน เพื่อการนี้ ให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ และมีหนังสือแจ้ง ให้บุคคลใด ๆ ส่งหรือ จัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์ แก่การสอบสวนได้

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาท ทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป...”

ผู้ศึกษาเห็นสมควร แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 ในมาตรา 65 ใหม่เป็นว่า “... เมื่อได้รับคำกล่าวหาตามมาตรา 64 วรรคหนึ่ง หรือเมื่อได้รับแจ้งจากศาล พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน หรือเมื่อปรากฏแก่คณะกรรมการมรรยาททนายความว่ามีพฤติการณ์อันสมควรให้มีการสอบสวน มรรยาททนายความผู้ใด ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความแต่งตั้งทนายความจำนวนสามคนเป็น คณะกรรมการสอบสวนภายในเจ็ดวัน ทำการสอบสวนเพื่อการนี้ให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจเรียก บุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ และมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใด ๆ ส่งหรือจัดการส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์ แก่การสอบสวนได้ การทำการสอบสวนต้องสอบสวนให้แล้วเสร็จภายใน หกสิบวัน เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัย แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

เมื่อคณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ให้เสนอเรื่องต่อประธานกรรมการมรรยาท ทนายความเพื่อพิจารณาสั่งการตามมาตรา 66 ต่อไป ...”

ต้องแก้ไขข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 หมวด 2 คำกล่าวหา ซึ่งเดิมข้อ 19 บัญญัติว่า “...ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนที่มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ...”

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับสภาทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาท ทนายความ พ.ศ. 2546 หมวด 2 ข้อ 19 ใหม่เป็นว่า “... ให้คณะกรรมการมรรยาททนายความพิจารณาแต่งตั้ง คณะกรรมการสอบสวนที่มีคุณสมบัติตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 1 จำนวนสามคน ...”

4. ปัญหาเกี่ยวกับบทลงโทษทนายความที่กระทำการฝ่าฝืนข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ พ.ศ. 2529 ผู้ศึกษาเห็นว่า เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 กำหนดบทลงโทษทนายความไว้ว่า

มาตรา 52 โทษผิดมรรยาททนายความมี 3 สถาน คือ

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินสามปีหรือ
- (3) ลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความ

ในกรณีประพฤติดมรรยาททนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรก ถ้าผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ ตามมาตรา 66 มาตรา 67 หรือมาตรา 68 แล้วแต่กรณีเห็นว่ามิเหตุอันควร จดโทษจะจดโทษให้โดยว่ากล่าว ตักเตือน หรือให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 52(2) ใหม่เป็นว่า “ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกินห้าปี”

และมาตรา 71 เดิมบัญญัติไว้ว่า “บุคคลที่ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกมิได้ เว้นแต่เวลาได้ผ่านพ้นไปแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีนับแต่วันถูก ลบชื่อ”

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 71 ใหม่เป็นว่า “บุคคลที่ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความจะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตอีกมิได้”

5. ปัญหาเกี่ยวกับการขาดจากการเป็นทนายความเนื่องจากคณะกรรมการมรรยาททนายความ หรือ คณะกรรมการสภาพทนายความ หรือ สถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความมีคำสั่งให้ลบชื่อทนายความออกจากทะเบียนทนายความ โดยมีผลในทันที ผู้ศึกษาเห็นว่า เดิมตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528

มาตรา 44 บัญญัติไว้ว่า “ทนายความขาดจากการเป็นทนายความเมื่อ

(1) ตาย

(2) ขอบอกเลิกการเป็นทนายความ

(3) ขาดต่อสมาชิกใบอนุญาตตามมาตรา 34 วรรคสอง

(4) ถูกจำหน่ายชื่อจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 43 หรือ

(5) ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 หรือมาตรา 69...”

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 44 (5) ใหม่เป็นว่า “ถูกลบชื่อออกจากทะเบียนทนายความตามมาตรา 66 มาตรา 67 มาตรา 68 หรือมาตรา 69 เมื่อคำสั่งเป็นที่สุด”

6. ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทนายความในคดีมรรยาทตามคำสั่งของสถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความโดยไม่รื้อคำวินิจฉัยหรือคำสั่งของศาลปกครองอันถึงที่สุด ผู้ศึกษาเห็นว่า เดิมการลงโทษทนายความในคดีมรรยาท ตามข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 “...ในกรณีคดีถึงที่สุดโดยสถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความมีคำสั่งลงโทษให้นายทะเบียนทนายความแจ้งผลคำสั่งลงโทษให้ผู้กล่าวหาทราบพร้อมแจ้งสิทธิในการฟ้องร้องต่อศาลปกครองภายในเก้าสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง...”

ผู้ศึกษาเห็นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการพิจารณาคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2546 ข้อ 57 โดยเพิ่มเติมเป็นวรรคสองว่า “... ในวันที่ทนายความถูกลงโทษตามคำสั่งอันถึงที่สุดของสถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความและได้ฟ้องคดีต่อศาลปกครองแล้ว ให้การลงโทษดังกล่าวมีผลเป็นการทุเลาการลงโทษตามคำสั่งของสถานายกพิเศษแห่งสภาพทนายความทันที...”

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการดำเนินคดีมรรยาททนายความในการแสดงความคิดเห็นทางคดีผ่านสื่อ จำเป็นต้องคำนึงถึงการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของทนายความ การคุ้มครองสิทธิของประชาชนและการรักษามาตรฐานวิชาชีพทนายความการปรับปรุงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความชัดเจน ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันเพื่อให้การควบคุมมรรยาททนายความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

## เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการมรยาทนายความและคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานคดีมรยาทนายความ

สภาพนายความ, **คู่มือการสอบสวนคดีมรยาทนายความ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิการพิมพ์ จำกัด, 2548.

คณะกรรมการมรยาทนายความและคณะทำงานส่งเสริมและประสานงานสอบสวนคดีมรยาทนายความ,

**จริยธรรมและมรยาทนายความ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บพิการพิมพ์ จำกัด, 2544.

คณาธิป ทองรวีวงศ์, **คำอธิบายหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2566.

จิตติ ดิงศรัทย์, **หลักวิชาชีพนักกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2566.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร, **วิชาชีพกฎหมาย**. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2549.

มารุต บุณนาท, **วิชาว่าความและมรยาทนายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 15, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน

จำกัด, 2561.

## กฎหมาย

ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยมรยาทนายความ พ.ศ.2529

ข้อบังคับสภาพนายความว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีมรยาทนายความ พ.ศ.2546

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528